

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljave na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi petiti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane petiti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Vojni parlamenti in mir.

V zadnjem času so se vršile parlamentarne seje skoro po vseh vojujočih državah in povsod je prišel v razgovor tudi eventualni mir. Jako ostre debate so imeli v angleškem parlamentu in v italijanski zbornici ter deloma tudi v francoski. V nemškem državnem zboru in ogrskem ter v ruski dumi je potekla debata v bolj mirnem tonu, brez strasti. Povsod so se navajali resni pomisleki glede posledic vojne ter se je večinoma tudi naglašalo, da nadaljevanje vojne ne more več bistveno spremeniti položaja. Vztrajnost je mogoča na obeh straneh.

V vseh parlamentih prihaja do izraza prepričanje, da je že blizu čas, ko se bodo mogla pričeti pogajanja na podlagi konkretnih predlogov. Nihče udeležencev pa ne mara trpeti škode, to je naravno.

O miru je govoril tudi papež na tajnem papeškem konsistoriju v svojem govoru na kardinale dne 6. decembra ter naglašal, da se treba posvetovati o pogojih glede blagodejnega in trajnega miru, v katerem se ne sme goditi nikomur krivica, pač pa morajo posamezne stranke toliko popustiti v zahtevah, da bo sporazum mogoč.

Odgovorni vladni zastopniki so izjavljali na vse tozadevne debate, da so tudi za mir, toda dovoljen mora biti ta mir in če bi se zdaj vdajali mirovnim iluzijam, bi to pomenjalo vsaj za nasprotnika, da so naše moči izčrpane, kar bi zbuvalo pri njih le še večjo odpornost, češ da se končna in popolna zmaga itak doseže čimprej.

Razpoloženje je torej tako, da so ljudje jeli resno debatirati o mirovnem vprašanju, da listi vseprek razmotrivajo debate o njem. Mi pa moramo čakati in počakati, kaj nam začrta pero zgodovine sedanje svetovne vojne.

Številke iz statistike o dohodninskem davku.

V debatah o finančnem načrtu so socialnodemokratiški govorniki večkrat naglašali, da delavstvo ne plačuje le indirektnih davke po večini, marveč tudi del direktnih davkov z osebno dohodnino, ki vsako leto narašča.

Iz poročil finančnega ministrstva, ki je nedavno izšlo, in iz tabel o uspehu osebne dohodnine za leto 1913 povzema, da se je osebna dohodnina tudi v zadnjih letih stopoma višala. Umestno je že sedaj, če navedemo nekaj števil iz omenjene statistike, ker bo treba po vojni znova pravičneje razdeliti davke, kar bo zlasti važno za državno gospodarstvo.

Za nas najvažnejša tabela je ona, ki navaja razdelitev obdavčene dohodnine in posamezne razrede. Po njej je iznašala dohodnina v letu 1898 iz zemljiških posestev 221,354.724 K (8:28 odstotkov), leta 1908. 309,078.484 K (7:24 odstotkov), 1913. 481,382.804 K (7:25 odstotkov); iz posestev 1898. 277,315.718 K (10:37 odstotkov), 1908. 419,589.892 K (10:83 odstotkov), 1913. 585,033.695 K (8:81 odstotkov); iz samostojnih podjetij leta 1898. 767,767.462 K (28:72 odstotkov), l. 1908. 1.199,851.606 K (28:11 odstotkov), 1913. 1.931,820.807 K (29:08 odstotkov); iz službenih prejemkov 916,997.398 K (34:29 odstotkov), 1908. 1.700,337.919 K (39:84 odstotkov), 1913. 2.738,532.296 K (41:23 odstotkov); iz glavnicega imetja l. 1898. 432,006.202 K (16:16 odstotkov), l. 1908. 579,081.560 K (13:57 odstotkov), l. 1913. 766,317.274 K (11:54 odstotkov); iz drugih dohodkov l. 1898. 58,393.558 K (2:18 odstotkov), 1908. 60,268.770 K (1:41 odstotkov), l. 1913. 138,797.927 K (2:09 odstotkov). — Celotni dohodki leta 1898. 2.673,844.062 K, l. 1908. 4.268,208.233 K, l. 1913. 6.641.884.503 K.

Odstotna postavka obdavčene do-

hodnine iz zemljiške posesti se je znižala od leta 1898. do 1913. od 8:28 na 7:25 odstotkov in ona iz samostojnih podjetij je ostala enaka; odstotek iz glavnicega imetja se je pa znižal kar za eno tretjino in le dohodki iz službenih prejemkov, delavski dohodki torej, so se znatno zvišali. Koliko to pomeni, kaže primera s Prusijo, ki so jo omenjali že v parlamentu. V Avstriji iznašajo fatirani dohodki iz službenih prejemkov 41:23 odstotkov. Izkazani prejemki iz glavnicega imetja znašajo v Avstriji pa le 11:54 odstotkov vseh davkov, v Prusiji pa 25:64 odstotkov. Dohodki iz službenih prejemkov iznašajo v Avstriji več nego triinpolkrat toliko kakor oni iz glavnicega imetja.

Primerjajmo še razdelitev cenitov po posameznih davčnih stopnjah. Kaže nam, da smo imeli celotno 711.512 davkoplačevalcev leta 1898.; do davčne stopnje z dohodki do 1800 K 348.586 oseb ali 48:99 odstotkov in leta 1913. smo pa imeli med 1,711.176 ceniti 784.741 oseb ali 45:86 odstotkov teh davkoplačevalcev; stopnji z več nego 200.000 K dohodkov na leto je pripadalo leta 1898. 255, 1913. 745 oseb, to je v obeh primerih 0:04 odstotkov.

Osebna dohodnina je iznašala l. 1898. 44,855.671 K, l. 1913. pa že 117,560.787 K, torej skoro trikrat toliko.

Zanimivo je tudi, kako vedno narašča število milijonarjev. To nam pokazuje tabela o dohodkih nad 200.000 K na leto. Leta 1911. je bilo teh davkoplačevalcev 565, leta 1912. 627, leta 1913. 745. Od teh 745 davkoplačevalcev, ki so imeli nad 200.000 K letnih dohodkov jih je bilo 591 izmed plebejcev (navadnih državljanov) med milijonarji; imeli so namreč dohodkov do 500.000 K na leto; 152 jih je imelo nad pol milijona letnih dohodkov, in med temi jih je 53 najbogatejših, ki so napovedali več nego milijon kron letnih dohodkov. Med temi jih je zopet 19, ki so imeli več nego dva milijona dohodkov. Teh 19 največjih bogatašev v Avstriji se zopet deli na: 12, ki imajo dva do štiri milijone

LISTEK.

Kosovo polje.

Kdo še ni slišal ali čital o Kosovem polju? V vseh balkanskih pokretnih domala se omenja Kosovo. Opevajo ga pesmi in elegije; šolska berila in zgodovina pišejo o dogodkih na Kosovem polju. Tudi v sedanji vojni so šle bojne operacije čez Kosovo polje, toda odločilnega boja, kakršnega so nekateri pričakovali tam, ni bilo.

Kosovo polje je precej veliko. Jezdec potrebuje 18 ur, da ga prejezditi po dolžini in osem ur po širini. Kosovo je tupatam gričasto, poraščeno z grmovjem in gozdiči, po katerih se nahaja jako mnogo kosov. Zemlja je tam jako rodovitna, ki je pa nihče ne izkorišča, zakaj od Vidovega dneva leta 1389, ko se je vršila znana ve-

lika bitka na Kosovem polju, počiva prokletstvo na teh poljanah in to polje smrti zbuja Srbom še danes grozo kakor nekaj Turkom.

Kralj Peter je sicer leta 1913, ko je Kosovo zopet pripadlo Srbiji, sezidal tam z velikim navdušenjem spravno cerkev, a sprava ni prišla. Spomin na veliko bitko 15. julija 1389 še do danes ni minil. Takrat je krščansko vitežtvo pod vodstvom srbskega cara Lazarja podleglo turškemu navalu, kar je bilo odločilnega pomena za vso južno-izhodno Evropo. Ta dan se je porodilo »orientalno vprašanje«. Malo bitk na svetu je bilo toliko dramatiškega značaja kakor bitka na Kosovem polju. Turškega sultana Murada je v njegovem šotoru ranil srbski junak Miloš; Murad pa je obglavil svojerodno ujetega srbskega carja, a ki je kmalu tudi umrl za rano. Oba junaka sta torej dala svoje življenje na Kosovem polju; zmagali so pa le Turki, ker je Lazarjev zet, Vuk Branković, izdal

tasta s tem, da je zapustil bojišče s svojimi vitezi. Tako pripoveduje bojna pesem: Ranjeni sluga se je vrnil k cesarici Milici ter ji povedal o dogodkih na Kosovem polju: »Ti vprašuješ po Vuku Brankoviću? Večno bodi proklet on in njega roditelji! Goljufal je na Kosovem carja in predal svojih 12.000 bojevnikov. Pomisli, gospodarica, vseh 12.000 oboroženih bojevnikov je vzel s seboj!«

Na te dogodke spominja na Kosovem polju še danes grob sultana Murada, ki je oddaljen pet četrt ure od Prištine. Majhna grobna mošeja je, v kateri se nahaja preprost mavzolej; okolo mošeje pa stoji nekaj hiš. Mavzolej je okrašen s papirnimi tablami z rodovnikom sultanovim, dnevom smrti in nekaj rekov iz korana je napisanih nanje. V sredi stoji rakev, odeta s prekrasnimi preprogami ob vzglavju pa sloni velik bel turban.

Najvažnejši kraj na Kosovem polju je Priština, od katerega je oddaljena želez-

dohodkov na leto, pet, ki imajo 4 do 7 milijonov, ena oseba plačuje davek od 11 milijonov in ena od 25 milijonov kron dohodkov.

Seveda se davčne postavke ne nanašajo vedno na resnične dohodke, ker dovoljuje zakon pri napovedbi dohodkov razne olajšave. Vsekakor pa nas pouče ti podatki, da je osebna dohodarina stalno in razmeroma hitro naraščala.

Zakonodaja se bo pozneje najbrže pečala s povišanjem osebne dohodarine ter bo zlasti zvišala cenzus pri večjih dohodkih. To stremljenje se je pojavljalo že pred vojno.

Naprej — na uspešno delo!

(K občnemu zboru konsumnega društva za Ljubljano in okolico).

Med delavskimi organizacijami je velike važnosti gospodarska, pridobitna in konsumna organizacija. Razume se samo ob sebi, da je v prvih početkih delavskega gibanja prevladovalo mnenje, naj se delavci ne ukvarjajo z gospodarskimi organizacijami. Kajti jasno je bilo voditeljem, da ljudje, ki so komaj bili sposobni za mesta zapisnikarjev ali blagajnikov pri strokovnem oziroma izobraževalnem društvu, ne morejo obvladati mest v organizaciji, ki zahteva poleg navadne še znatno trgovsko naobrazbo. Ko je pa izobraževalno delo med delavstvom pokazalo plodove, so inteligentni proletarci vstopili v krog bojevnikov na gospodarsko-zadružnem polju. Pri nas na Slovenskem so bili prvi med takimi — rudarji. V Idriji in v Zagorju ob Savi so se zbrali zavedni možje okrog svojih zaupnikov in dvoje koristnih organizacij je bilo vstvarjenih. Zgodovina zadružnega in delavskega gibanja sploh se bo z zadoščenjem spominjala na l. 1897. in l. 1898. — ko se je zagorski in idrijski rudar uvrstil med naslednike ročdelskih pionirjev. — Drugod so bili tkalci, kovinarski delavci itd. med onimi, ki so prvi stopili na zadružno polje. Skratka: potreba in zavedajoči se razum sta pripeljala delavca po izobraževalni in strokovni organizaciji v — konsumno društvo.

Danes je že skoro vsak razsoden proletarec (če mu je le mogoče) včlanjen v svojem konsumnem društvu. Nova faza razvoja tudi to omogoča. Načelo velikih okrajnih oziroma deželnih konsumnih organizacij je postalo v o d i l n o in splošno uveljavljeno. Preje se je osnovalo za vsako mestece ali večjo vas lastno konsumno društvo. Taka društva niso mogla nikamor. Imela so za vsak razvoj premalo

niška postaja skoro 11 kilometrov proti zahodu. V vseh bojih za Kosovo polje je bila Priština važna točka. Priština je tipično balkansko mesto iznad katerega štrli do tucata minaret. Stari nekdanji grad srbskega kralja Miljutina se je porabljal še za turškega gospodstva kot vladno poslopje. Od vseh strani pa zre obmejno gorovje Kosovega polja na Prištino. V Srbiji imajo mnogo in najlepših pesmi o bojih na Kosovem, ki poveljujejo ponos starega bojevitega rodu, a druge zopet tožijo milo nad izgubami vitežkega cvetu med Srbi. Kosovo polje je bilo za Srbe polje krvi, polje propada samozavestnega srbstva.

Sodrug, delavci, čitate in razširjajte naš list „Delavec“.

sredstev. Za pravično vodstvo je treba dobrih delavcev, ki se jih mora za njih vestno delo primerno nagraditi — za uspešno delo je treba neodvisnosti od lokalnih klik, ki včasih uničijo najpoštenjše naklepe in načrte, samo zato, ker niso kakemu kvenelantu všeč — za nemoteno in ugodno razvijanje je seve treba vzgoje članstva potom brošur, knjižic, časnikov, predavanj... Vse to izvrši lahko le velika organizacija, ki se zaveda svoje naloge.

V Nemčiji je v tem oziru krasen vzgled hamburška »Produktion«... V naši državi pa na Dunaju »Prvo nižje-avstrijsko konsumno društvo« — v Gradcu »Graško konsumno in hranilno društvo« ter v Trstu »Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo«.

Na Slovenskem je v tem velikem štilu zasnovano le »Konsumno društvo za Ljubljano in okolico«, ki ima v Ljubljani in okolici 6, na Gorenjskem pa 4 prodajalne. Društvo obstoja še-le 7 let — vendar kaže, da je povsem na pravi poti. Ako pregledujemo računsko poročilo za leto 1914/15. vidimo, da ima društvo že:

pogrebni sklad, iz katerega dobe vdove oziroma pravni nasledniki umrlih članov enkratno podporo po posebnem regulativu in

bolniški sklad, iz kojega bodo prejeli bolni in potrebni društveni člani podporo. Ta sklad bo že znašal sedaj nad 9000 kron.

V poročilu beremo, da naj dispozicijski sklad, ki že znaša 1928 K 76 vin., dobi značaj iz o b r a ž e v a l n e g a sklada...

Tako je prav! Konsumno društvo ne sme biti navadna prodajalnica, ampak organizacija konsumentov, ki naj jih vzgoji za pionirje na gospodarskem polju.

Sedanja vojna in gospodarski položaj, ki ga je le-ta vstvarila, sta jasno pokazala delavstvu: kje je na gospodarskem polju n e s e b i č n o s t. Kdo ni šel za dobičkom — kdo ni šel na oderuštvo — kdo ni navijal cen?! Edino konsumna društva **ne!!** Seveda so trpela silovito vsled pomanjkanja lastnega kapitala in denarne organizacije delavstva. Ako bi imela več lastnega denarja in več kredita, bi si nabavila še po cenah, ki jih ni špekulacija še zdivjala, več blaga za člane. Lepih naukov in izkušenj nam je dala sedanja resna doba. Ali jih bomo znali upoštevati in uporabljati?! Ali bomo črpali iz vsega tega za prihodnje, dnove miru? Ni sicer treba razlagati na dolgo in široko: eno je, kar ostane nepobitno —

pomagajmo si sami, če hočemo, da bo v naš prid kaj narejenega.

Karl Marks, ta veliki učitelj proletarijata, je zapisal preroške besede: emancipacija delavskega razreda more in mora biti edino le njegovo lastno delo...

Naprej tedaj — naprej na uspešno delo vsi tisti, ki se zavedate pomena in važnosti proroških K. Marksovih besed.

Svetovna vojna.

Ljutost ofenzive na soški fronti je zadnje dni nekoliko ponehala.

Iz uradnega komunikeja 4. t. m. je bilo razvidno, da Italijani zopet napadajo v polnem obsegu goriški odsek, ali ne več z ono ljutostjo, ki je besnela tu okoli prejšnje dni. Cadorna pač potrebuje materiala za poročila za časa zasedanja italijanske poslanske zbornice. Napadi pred otvoritvijo zbornice, ki so imeli namen, dati Sonninovemu govoru veljavno vsebino, so stali Italijane gromne žrtve, materiala za sedanja Cadornova poročila bo

ravno tako drag. Dogodki na bojišču kažejo to jasno.

Izreden čin je napravila avstrijska mornarica ob albanskem obrežju. Uradno poročilo pravi:

Dne 5. decembra zjutraj je naša križarka »Novara« z nekaterimi rušilci s topovskim ognjem potopila v San Giovanni di Medua 3 velike in 2 mala parnika, 5 velikih in mnogo malih jadrnic, ko so izkravale vojni material. En parnik je zletel v zrak. Flotilo je pri tem zelo ljuto, toda brezuspešno, obstreljevalo približno 20 topov s kopnega. Blizu tam je uničila Nj. Vel. ladja »Varadiner« francoski podmorski čoln »Fresnel« ter ujela poveljnika, 2 častnika in 26 mož. Druga flotilja je potopila ponoči na 23. november s tremi topovi oborožen parnik in neko večjo motorsko jadernico; obe ladji sta bili italijanski in sta se nahajali natovorjeni na potu Brindisi-Drač. Preostali s parnika, med njimi 4 od vojne mornarice, so bili ujeti, posadka motorske jadernice na čolnih izpuščena.

Dne 5. t. m. je potopil naš podmorski čoln pri Valoni ob albanskem obrežju majhno italijansko križarko.

Pri Oslavju na desnem bregu Soče trajajo nadalje boji, ki imajo namen, tukaj predreti naše črte proti Gorici, ker vsi poskusi, da bi predrl na hribu Sv. Mihaela in na podgorski višini, se vedno izjalovljajo. — Na cesti iz Oslavja v Pevmo izgubavajo na dan nad 500 mož. Dalmatinci se bore tu časih z golimi rokami in dobi se jih, ki imajo s krvjo podplute nohte. Vrše se bližinski boji, to je borenje moža z možem, divji spopadi z lopatami in sekirami. Italijani se sicer takoj vdajo našemu sunku, ali tu so mestoma zadržani spredaj, ker prihajajo za njimi vedno in vedno nove mase, tako da se sploh ne morejo umakniti nazaj in se morajo ali boriti nadalje, ali se vdati. Na posameznih mestih je prišlo do bombardiranja s kamenjem. Napadi pri Oslavju so se ponavljali vsak dan, samo dva dni ne, ko je pihala burja. Neki italijanski ujetnik je imel na sebi sedem srajc. Drugače si ni mogel pomagati proti mrazu.

V italijanski zbornici torej niso mogli proslavljati bojnih uspehov. Salandrova vlada je pa dobila zaupnico. Za vlado je glasovalo 405 poslancev, glasovalo ni nič 56, proti pa 46 socialistov.

Salandrov kabinet je omajan; njegovi nasledniki utegnejo postati ultranacionalci in demokrati, ker se Giolittijeva stranka še ne upa prevzeti vlade.

Italijani so svoje velike izgube na soški fronti zopet izpopolnili ter bodo še nadaljevali svoje poizkuse. Sedanje topovsko bojevanje služi najbrže le v odmor po prestalem naporu in okrepitvi napadalnih čet. Ljutejši napadi so se pričeli že zadnja dva dni.

Navdušenja za vojno je bilo v Italiji že izpočetka jako malo, sedaj pa kar vidno pojemlje, tako da so vodilni krogi že v skrbeh, kaj bo.

Balkan še ni ves v bojnem ognju. Srbi beže v Albanijo; en oddelek se je hotel združiti s Francozi pri Krivolaku, a se mu ni posrečilo. Proti Srbom se bore po albanskem gorovju tudi posamezne čete oboroženih Albancev. Obenem so pa začele boj proti Črni gori bulgarske in avstrijske čete. S tem da so zasedle avstrijske čete Ipek in bulgarske Djakovo, se je preneslo bojišče na črnogorska tla. Ta dva kraja sta glavna v izhodnih pokrajinah, ki jih je Črna gora dobila v drugi balkanski vojni. Ipek (Peč) je bil skoro petsto let sedež patriarha, ki je stoloval v še sedaj stoječem samostanu do konca 17. stoletja.

Peč je bil središče srbske cerkve. Srbov je ujetih doslej okoli 160.000. Enako so se vršili ob meji pri Plevlju in severno Berane ljuti boji, v katerih so se morali umakniti Srbi in Črnogorci. Šlo je tukaj že za glavne postojanke in s to zmago je prešel večji del izhodne Črne gore v roke zaveznic.

Francozi so se bili v loku ob Černi in Vardarju močno utrdili, hotež vztrajati toliko časa, da pride pomoč iz Soluna in pa pričakujejo na rusko pomoč. Pregarjanje Francozov ob obeh straneh Vardarja se pa nadaljuje. V Bitolju so sprejeli bulgarske čete sijajno. Srbi so pustili tam mnogo pušk, vojnega materiala in obleke. V Dibri so Bulgari naleteli na taborišče avstro-ogrskih ujetnikov, ki niso že deset dni dobili kruha. 80 ujetnikov je bilo popolnoma onemoglih.

Ententa je na Balkanu že odigrala svojo ulogo, zakaj francoski, italijanski in tudi angleški glasovi brne, da je ekspedicija na Balkan, če že ne bedastoča, pa vsaj nevarna preizkušnja sreče.

»Corriere della Sera« poroča iz Aten, da je položaj za četverozevne čete neprijeten tudi tedaj, če ostane Grčija le nevtralna. Bojna fronta Angležev in Francozov je še vedno dolga 130 kilometrov, čeprav so ententaši zapustili levi breg Černe; zakaj za tako dolgo fronto treba vsaj 300.000 mož. Z zavzetjem Bitolja prično bulgarske, nemške in avstrijske čete ogrožati tudi levo krilo Francozov in Angležev. Ententa je imela te dni vojni svet v Calaisu; tam so se najbrže posvetovali o položaju na Balkanu: če je še mogoče dovolj ojačiti to vojsko, ali pa se bo treba umakniti v Solun in eventualno tudi od tam, če se Grčija postavi popolnoma po robu. Zveza s Srbijo je onemogočena, torej je pomoč došla prepozno. Govore tudi o tem, da prepeljejo čete na Balkanu v Egipt, kjer se boje napadov na Sueški kanal od Turkov.

Ententa prihaja še vedno z novimi pretinjami proti Grčiji, kar zbuja na Grškem le še večjo nevoljo, ne pa zaupanje.

Najnovejše poročilo iz Bukarešte, ki ga prinaša »Az Est« pa pravi, da se je Grčija že odločila ter poslala vojujočim državam noto, v kateri naznanja:

»1. Na grško ozemlje pribegle srbske razorože.

2. Angleško-francosko poveljstvo v Solunu se pozivlja, da čete, ki jih sovražnik nažene na grško ozemlje, takoj z vso opravo spravi na ladje in odpelje iz Soluna.

3. Grška vlada naproša osrednji državi in njiju zaveznice, da pri preganjanju sovražnika ne prekoračijo grške meje, ker prevzema grška vlada za to odgovornost, da se angleške in francoske čete odpravijo iz Grčije.«

Kaj bo ententa napravila, je sedaj še tajnost.

Rumunija je prepovedala Rusiji vožnjo po Donavi, ker je prepričana, da je ententa izgubila vojno igro v tej svetovni vojni, ostane nevtralna, dokler ne bodo nje interesi direktno tangirani.

Turško bojišče je postalo živahnije. Vrše se večje bitke na Galipoliju, mornarica v Črnem morju obstreljuje ruske obrežne kraje, nemški podmorski čolni potaplajo parnike v Črnem morju. Peržanska milica je potolkla rusko četo okoli 5000 mož, od katerih jih je padlo okoli 1000.

Na Balkanu mora nastati po vseh teh dogodkih popolnoma nov položaj, ki se zjasni v kratkem.

Z ruskega bojišča ni obširnejih važnejih poročil. Na francoskem bojišču se

vrše običajni boji potom podzemeljskih rovov in posameznih napadov in protinapadov.

Domači pregled

Naročnikom »Delavca«. Nekaj cenjenih naročnikov je v zaostanku z naročnino. Priložili smo jim k tej številki pošne položnice ter označili na pascu, do kdaj imajo plačano naročnino. List potrebuje naročnino, če hoče opraviti svoje dolžnosti v sedanjih dragih časih. Prosimo torej vse, ki so v zastanku, da store takoj svojo dolžnost.

Prejšnji ministri. Dr. Schuster pl. Bonnot je imenovan za guvernerja pošne hranilnice. — Baron Heindl je imenovan za namestnika na Moravskem.

Za prezidenta najvišjega računskega dvora je imenovan nekdanji ministrski predsednik dr. M. V. baron Beck.

Pomanjkanje mleka v Ljubljani. Skoro dva meseca imamo v Ljubljani občutno pomanjkanje mleka. Resnica je, da je molža slabija deloma zaradi pomanjkanja primerne krme, deloma pa je manj molznih krav. Kljub temu pa bi se dalo hudo pomanjkanje vsaj deloma paralizirati s tem, če bi se mleko rezerviralo za tiste sloje, ki jim je mleko poglavitna hrana. Hranjenje je sedaj že zaradi draginje med siromašnejimi sloji nedostatno, a če ne dobe niti mleka, ki je najboljša in razmeroma še cena hrana, to pomanjkanje silno neugodno vpliva na zdravstvo. Ljudem, ki imajo dovolj druge hrane, ki dobe eventualno namesto mleka drugačno in dovolj redilno hrano, bi zadostovala mnogo manjša množina mleka nego zadošča onim, ki si ne morejo nabaviti dovolj drugačnih živil. Oblasti in aprovizacijske korporacije bodo morale tudi tukaj nekaj ukreniti, da se ta nedostatek, ki je deloma umetno uveden, kolikortoliko odpravi.

Profesor Luka Pintar, ravnatelj ljubljanske licejske knjižnice je umrl po daljši bolezni. Pintar je napisal mnogo jezikoslovnih razprav o slovenščini.

Občinski zastop v Idriji razpuščen. Sporazumno z deželnim odborom in deželno vlado Kranjsko je bil idrijski mestni zastop razpuščen.

Za zvišanje preskrbnine za svoje upoklicancev so imeli v terek v Gradcu shod, ki mu je predsedoval drž. poslanec sodrug Pongratz. Poročal je strokovni tajnik sodrug Hans Muchitsch. Izvoljena je bila deputacija, ki je šla pod vodstvom sodruga Muchitscha in sodruginje Koch k štajerskemu cesarskemu namestniku.

Letniki 1872., 1873., 1874. in 1896. so vpoklicani šele za 15. december. Pri naboru za sposobne spoznani avstrijski črnovojniški obvezanci letnikov 1872., 1873., 1874. in 1896. so bili vpoklicani za 6. december 1915. Vsled sedaj nastopivšega toplega vremena in s tem nastale ugodne poljedelske konjunktore je bila izražena iz poljedelskih krogov nujna želja, da se podaljša ta vpoklicni termin vsaj za nekaj dni. Vojaška uprava je vpoštevala izražene želje in odredila, da imajo imenovani letniki namesto 6. decembra 1915 šele 15. decembra 1915 vstopiti v vojaško službo. Ako kateri obvezanci kljub temu vstopijo že 6. decembra, se jih bo pustilo na njihovo željo v aktivni službi, drugače se da onim, ki vstopijo že 6. decembra, na njihovo prošnjo dopust do 15. decembra 1915.

Posebni vojaški znaki za 43—50letne inteligentnim krogom pripadajoče črnovojneke. Vojno ministrstvo je odredilo, da dobe 43 do 50letni črnovojnik, ki nimajo sicer prostovoljske pravice, vendar pa zavzemajo v javnosti odličnejša mesta in pripadajo inteligenci, osebne znake: ozke

rumene trake na rokavih. Ti odznaki se bodo priznavali zlasti raznim industrijalcem, odličnejšim trgovcem in obrtnikom, uradnikom, občinskim svetnikom avtonomnih mest itd. Oni, ki bodo dobili odznake bodo oproščeni nižjih opravkov v vojašnicah in taboriščih ter bodo smeli, če bodo to dopuščali vojaški oziri, privatno stanovati. Druge vojaške pravice pa z omenjenim odznakom niso združene.

Žepna koledarja za leto 1916 (rudarski in splošni) sta izšla. Koledarja sta praktična za vsakdanjo rabo, elegantno in trdno vezana ter staneta po 1 K, s pošto 10 h več. Kdor želi koledar, naj ga naroči čimprej. Naročila sprejema za upravo »Delavca« sodrug Ign. Sitter v Trbovljah; dobiva se pa tudi pri organizacijah.

Zvišanje poštarine. Z Dunaja se poroča, da namerava trgovsko ministrstvo zvišati porto za pisemske, denarne in paketne pošne pošiljatve. Zvišanje poštnih pristojbin naj bi znašalo povprečno 35%. One pošiljatve, za katere so določeni mednarodni tarifi, seveda ne bodo prizadete.

Železni denar dobimo tudi v Avstriji in sicer novce po 20 vin.

Uvoz krompirja na Štajersko. Kakor naznanja štajerska namestnija, je zasiguranih za uvoz v Gradec in večje industrijske kraje 600 vagonov krompirja. Namestnija pravi, da ne gre domačim kmetom zameriti, ako ne oddajajo večjih množin krompirja; ker je žito zaplenjeno, rabijo kmetje krompir za živino v večji meri ko poprej.

Za nadrobno prodajo ješprenja, ajdove moke, koruzne moke in koruznega zdroba je določila deželna vlada za kilogram naslednje prodajne cene: ješprenj št. 10: 66 h; ješprenj št. 9: 68 h; ješprenj št. 8: 70 h; ajdova moka, bela št. 1: 82 h; ajdova moka, temna št. 2: 58 h; koruzna moka in koruzni zдроб: vsakokratna od vojnega prometnega zavoda za žito določena oddajna cena z 10%nim poviškom. — Prodajalci so dolžni z razločno vidnim napisom označiti reči (§ 1.), ki jih imajo v svoji prodajalni, po posameznih vrstah in poleg te označbe hkrati razločno označiti cene posameznih vrst po teži. — Vsako mešanje ali drugo izpreminjanje kakovosti za prodajo pripravljenih reči je najstrožje prepovedano. — Prodajalci navedenih reči morajo nabiti odtis tozadevnega deželnovladnega ukaza v svoji prodajalni na dobro vidnem mestu.

Nadškof Kohn umri. Kohn je bil prednik nadškofa Bauerja, ki je pred tednom dni umrl v Olomucu. Le nekaj dni za njim je umrl tudi Kohn. Dr. Teodor Kohn je bil rojen leta 1846. v vasi Breznici pri Olomucu kot sin kmeta. Njegovi predniki so bili židovskega pokolenja. Kot duhovnik je jako hitro napredoval. Dne 8. novembra 1892 je postal šele 47 let star olomuški nadškof. Ko je takratni ministrski predsednik, dovtipni grof Taaffe, dobil v parlament brzojavko, da je dr. Teodor Kohn izvoljen za nadškofa, je vzkliknil: »Kohn? Lepa reč! No, upam, da je mož vsaj krščen!« Židovsko pokolenje je bilo za nadškofa velika ovira. Ko je bil Kohn še kanonik, je pokazal, da je v denarnih stvarih jako izveden, in ker je nadškof grof Fürstenberg zapravil ogromno mnogo premoženja olomuškega kapitelja, je bilo treba po njegovi smrti postaviti na njegovo mesto moža, ki se razume na denarne stvari. Tako je postal Kohn nadškof. Dasi večak v duhovniških stvarih, je imel vendar vedno prepire s svojimi kmetiški delavci ter jih je dal kaznovati, ker so pobirali suhljad po njegovih gozdih, čeprav jim je plačeval le po sedem krajcarjev na dan kot mezdo. To

je dokazala znana sodnijska obravnava; imel je dalje prepire in tožbe z mejaši in živel sam kaj razkošno. Zlasti mnogo prahu je zbudila nadškofova pravda proti kmetu Dabjaku, ki je bil obdolžen, da je posekal dve smreki, ki sta bili baje last nadškofije. Kmet se ni dal ugnati in je po osem let trajajočem boju zmagal. S tem je bilo nadškofovo stališče omajano. A šele dve leti pozneje je Kohn odstopil. Dne 12. marca 1912. se je odpovedal in že dva dni pozneje je papež njegovo odpoved sprejel. Vrhutega je bil odpor proti njemu tudi med duhovništvom škofije. Kohn je nadškofoval dvanajst let. Sodi se, da je olomuški kapitelj sam zahteval, naj se Kohn umakne. Kohn se je preselil na svoj grad nad Mariborom. A s tem še ni bilo vse končano. Njegov naslednik, nadškof dr. Bauer, je zahteval, naj dr. Kohn vrne olomuški nadškofiji dva milijona kron, češ, da je za toliko oškodoval nadškofijsko imetje. Pogajanja so trajala nekaj let. Končno je dr. Bauer znižal svoje zahteve in dr. Kohn je plačal. Maščeval se je zato s posebno štiri dele obsežajočo knjigo, ki je izšla leta 1913. v Gradcu.

Izdelovanje malega peciva je bilo sedaj tudi na Ogrskem prepovedano. Do zadnjega časa so jedli na Ogrskem še vedno rogljičke in žemlje.

Kurijozum. Dne 4. t. m. je povila žena nekega posestnika v Jeličnem vrhu nad Idrijo dečka, ki ima dve usti, dva nosa in štiri oči, čelo eno. Drugače normalno razviti deček se nahaja v tukajšnji deželni bolnici. Krstili so ga za Nikolaja.

Ob bukovinski meji se vrše zopet hujši artiljerijski boji.

Za vojaško zvezo z Nemčijo. V obzorniku »Novi rod« priporoča grof Julij Andrassy vojaško konvencijo z Nemčijo. Oboroženo moč zavezniških držav bi bilo treba tako urediti, da bi imele vse armade zavezniških držav enako orožje in izvežbanje in častniki teh armad bi morali že v mirnih časih stopiti v bližnjo medsebojno zvezo.

Konfiskacija Macharjevih spisov. Praško deželno sodišče je potrdilo konfiskacijo 52 mest iz raznih spisov češkega pesnika in pisatelja I. S. Macherja. Posebno prizadeta je njegova knjiga »Rim« ter prozaspisi (zbirke feljtonov) iz leta 1904., 1905. in 1906. Konfiskacija je bila odrejena radi zločina razžalitve Veličanstva, razžalitve članov cesarske hiše, zločina rušenja naboženstva in deliktov proti javnemu miru in redu.

Stare rane na obrazu in vratu se navadno pozneje še večkrat razbole. Ta bolečina se da lahko odpraviti s Fellerjevim jako blagodejnim bolečine hladečim fluidom iz rastlinskih esenc z znamko »Elzafluid«. To je zdravniško priporočeno domače sredstvo bi morali imeti vedno pri rokah, kadar se potrebuje. Več nego 100.000 zahvalnih pisem iz visokih krogov, potrjuje njega dobri vpliv. 12 steklenic pošilja franco za le 6 kron lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elzatrž št. 334 (Hrvaško). Vedno bi moral biti doma. Tudi Fellerjeve mehko odvajalne rabarbarne kroglice z znamko »Elza-kroglice« so dobre. (vf)

Svetovni pregled.

Italijanski parlament. Seja zbornice 3. decembra se je pričela z opozicijskim govorom socialističnega poslanca profesorja Luccija, ki je govoril, ne da bi se mu bilo ugovarjalo, o vzrokih in rezultatih, o proračunanju in insceniranju italijanske vojne, kakor tudi o zlorabi pooblastil, danih vladi, v notranjosti dežele, in sicer je govoril jako nepovoljno. Govornik je poudarjal, da pristop k londonskemu

dogovoru pač kaže neki namen, ali ne odpravlja dejstev nasprotujočih si interesov med kontrahenti pogodbe, propadanja moči Anglije in Rusije, zavlada Balkana s strani sovražnika, kakor tudi ne brezpomembne stranske vloge Italije. Liguriški reformni socialist Raimondo je govoril v vladi prijaznem zmislu. Poudarjal je, da edinost strank je neobhodno potrebna, glede cenzure je omenjal, da je predalekosežna in da je četverozveza delovala brez načrta in slabo. Pretiranih zahtev Srbov se ni pravočasno odbilo. V nasprotju s sovražniki, ki tvorijo ogromni, v Malo Azijo segajoči blok, 150 milijonov ljudi, ne ve četverozveza, kaj pravzaprav hoče in kaj ima storiti. Republikanski poslanec Colajanni, ki je govoril tudi v vladi prijaznem zmislu, je pa izvajal, da je bil položaj v maju presojevan krivo za tako lahkega, ob Soči in v Alpah pač ni mogoče priboriti si zmage in Trident in Trst bi bilo mogoče dobiti le potom ožje zveze z zavezniki. Odnosaje Italije do Nemčije, proti kateri bi se bilo treba hujše bojevati nego proti Avstriji, treba bolj pojasniti.

K glasovanju v laški zbornici. Sobotno glasovanje v laški zbornici je vojnimi strankam prineslo veliko razočaranje. Upali so, da bo Salandra dopolnil Sonninov govor glede razmerja do Nemčije in udeležbe na Balkanu. Zaupnica je veljala pravzaprav armadi in zato Giolitti ni odkrito nastopil proti Sandri, ker bi ne dobil večine proti armadi. Glasovalo ni 52 poslancev, 46 socialistov pa je glasovalo proti vladi. Proti vladi je glasoval tudi zastopnik katoliške strokovne organizacije Miglioni. Socialist Mazzoni je napadel d' Annunzia vsled njegove grabežljivosti. Vse je ploskalo, socialisti pa so klicali vladi: »Sram vas bodi, da ste življenjske interese dežele prodali takemu rufijanu.«

Iz dnevnika nekega italijanskega vojaka. Iz vojnoporočevalskega stana: V dnevniku nekega italijanskega ujetega vojaka infanterijskega polka št. 120 se nahaja nastopno drastično mesto, ki je priča za stremenje, ki se oprijema vsaj bojujočega se dela italijanskega naroda: Vi intervencionisti, vi strahopetni mrhojedni jastrebi, vi vedno kričite: Živela vojna! Živela domovina! Živela velika Italija! ali vi ostanete lepo doma. Ko vi posedate doma po kavarnah, umirajo tisoči in tisoči na Krnu. Ko se tukaj vodi najboljše sinove Italije v mesnico, ležite vi, umazana sodrga, ostudni egoisti, v naročju svojih ljubic. Vi ne čujete kričanja ranjencev, stokanja smrtno zadetih, ali iz tal, pognojenih z našo krvjo, bo vzrastla cvetka revolucija, ki vrže vas ob tla.

Slovo kralja Petra od carja. »A Vilag« poroča iz Soluna: S Krfa se brzojavlja: Kralj Peter je poslal predno je odpotoval, carju lastnoročno pismo. Priložil mu je grudo srbske zemlje in je vse skupaj odposlal v Petrograd. V pismu toži kralj Peter o bedi, ki jo je povzročila vojaka v Srbiji. Zdej, ko je postal slaboten, star mož, je ponižano njegovo ljudstvo v prah. Kralj naglašja, da je povzročila nesrečo Srbije malomarnost ruske vlade in konča, da se bo moral car za to dejanje zagovarjati pred višjim sodnikom.

Djakova. Mesto Djakova, ki so je zasedli Bulgari, leži kakih 30 km severozapadno Prizrena, ob reki Kremi, pritoku Belega Drina. V normalnih časih je štela Djakova okrog 24.000 prebivalcev, večinom Albancev, katoliške in muzlimanske vere. Albanska plemena, ki žive v okolici Djakove, so najbolj divja ter so igrala v raznih vstajah za turških časov odlično vlogo. Tudi Srbom so dali djakovski Albanci v balkanski vojni mnogo opravka. V londonski konferenci veleposlanikov je igrala Djakova odlično vlogo,

naša diplomacija se je trudila ohraniti mesto Albaniji, pa je končno privolila, da je nekako v zameno za Skader pripadlo Črni gori. V ostalem je Djakova tipično, zanemarjeno balkansko gorsko mesto brez vsake kulture.

Število srbskih ujetnikov je naraslo, kakor poroča »Berliner Zeitung« iz Sofije, na 160.000. Zavezniki so vzeli Srbom tudi vso artiljerijo.

Kitchener. Iz Rotterdama sedaj poročajo, da lord Kitchener ne bo prevzel nikakega poveljništva, marveč bo dne 10. decembra zopet nastopil svojo službo kot vojni minister.

Približanje Rumunije osrednjim vlastem. Poročila o približanju Rumunije osrednjim vlastem se množe. Potem, ko je neki bukareški dopisnik »Corriere della Sera« poročal o odpoklicanju rumunskih čet z avstro-ogrske meje, poroča dopisnik turinske »Stampe« o vtisih tamošnjih krogov, da bo Rumunija opustila svojo nevtralnost in nastopila proti sporazumu.

Rusija in Rumunija. »Daily News« javljajo iz Kodanja: Po neki bukareški brzojavki je rumunska vlada Rusiji notificirala svojo željo, da hoče ostati nevtralna in zato ne more dovoliti, da bi ruske ladje prevažale ruske čete po Donavi.

Ruski prestolonaslednik. Iz Curiha poročajo, da je ruski prestolonaslednik zbolel in da je dobil na vratu gnoječo se bulo, vsled česar bo treba operacije.

Trideset mirovni zborovanj na Angleškem. Amsterdamski poročevalec »Vossische Zeitung« izve iz Londona, da se je vršilo zadnja dva tedna na Angleškem nad 30 zborovanj, ki so se bavila z izgledi za mir. Povsod so zastopali mnenje, da si vse države, ki so zapletene v vojno, žele miru in da je stopila vojna sedaj v fazo, ko se morajo vse države odločiti za nov energični nastop. Vsled tega pa nastane vprašanje, ali se ne dajo te nove zahteve narodom prihraniti. Industrijalci in tovarnarji v Manchesteru so zastopali mnenje, da je dolžnost Anglije, da vpraša tako svoje zaveznike, kakor tudi centralne države, ali se ne da pred vestjo še zagovarjati nadaljevanje vojne, ker so vse države spoznale, da vojne ni mogoče dobojevati. Diplomatična pogajanja bi prav kralju napravila vojni konec.

Razpravljanje o miru. V angleški perski zbornici sta minuli teden dva člana brez zadržka izrazila svojo željo, da bi bil že konec sedanje vojne in bi že skoro prišlo do miru. Na vodilne angleške državnike to menda ni napravilo posebnega vtisa, vsaj sir Edward Grey je kategorično izrazil, da sklene Angleška mir le pod pogoji, ki jih je že leta 1914. označil ministrski predsednik Asquitt. Bistvo teh pogojev je, »da se mora vojaška nadvlada Prusije popolnoma in za vedno uničiti«. Spričo takega postopanja angleške vlade je pač naravno, da presojuje vodilni možje Nemčije jako hladno vse mirovne izjave v angleški perski zbornici in v nekaterih ne posebno vplivnih angleških listih. Tudi prvo oficiozno glasilo nemške vlade je brez ovinkov povedalo, da »glasovom v puščavi« ne more pripisovati nikake vrednosti, dokler mislijo angleški vodilni krogi na premaganje in uničenje Nemčije, a obenem tudi izjavilo, da je nemška vlada pripravljena uvaževati pametne mirovne predloge. — Ta izjava berlinskega oficioznega lista se v nemškem časopisju sedaj mnogo pretresa. Bistvo teh razpravljanj je, da Nemčija neče sama predlagati mirovni ponudb, ker bi se to tolmačilo za posredno priznanje, da je oslabiljena, četverozvezne države pa iz istega razloga tudi ne marajo storiti prvega koraka. Z ozirom na to izreka en

del nemškega časopisja željo, naj bi ne-
vtralne države poskusile posredovati. Mi-
ru si pač želi prebivalstvo vseh v vojno
zapletenih držav in bi bilo vsakemu hva-
ležno, kdor bi se lotil poskusa, pripraviti
nasprotujoče države do mirovnih poga-
janj ali kakim posebnim upanjem se zara-
di tega razpravljanja v nemških časopisih
pač ne smemo udajati.

Plače nemškega vojaštva. V vojnem
odseku nemškega državnega zbora je bil
podan predlog, naj se vojakom začeni s
1. januarjem 1916 zvišajo plače za 50 od-
stotkov.

Nemška ofenziva na zapadu? Iz Pa-
riza poročajo: »L' Intransigeant« piše: Na
celi zapadni fronti se vrše že nekaj časa
artiljerijski boji, zlasti v Champagni, ob
Sommi in Oisi. Domneva se, da se pri-
pravljajo Nemci zopet na veliko ofenzivo.

**Nemci potopili pri Egiptu angleško
topničarko.** »Daily Telegraph« v Kodanju
poroča iz Aten: Nek nemški podmorski
čoln je potopil neko angleško topničarko,
ki je bila določena, da brani egipčansko
obrežje.

Zasedeno sovražno ozemlje. Od cen-
tralnih držav zasedeno sovražno ozemlje
obsega že 470.000 štirjaških kilometrov z
okroglo 33 milijonov prebivalci.

Goljufi pred sodiščem. V Berlinu se
vrši že več tednov tajna obravnava proti
trgovcu Arturju Jacobiju in tovarišem za-
radi goljufije, storjeni na avstro-ogrski
vojni upravi z neizpolnitvijo oblastvenih
naročil. Državni pravdnik je predlagal,
naj se obtožba proti Arturju Jacobiju in
drugemu obtožencu Karlu Kohnu iz Mo-
nakovega odstopi državnemu sodišču v
Lipsku, češ, da berlinsko deželno sodišče
ni pristojno, ker gre za izdajstvo domovine.
Če bi se pa temu predlogu ne ugodilo,
je predlagal državni pravdnik, naj se ob-
sodijo Artur Jacobij na šest let ječe, 4000
mark globe in petletno izgubo državljanskih
pravic, Karol Kohn na pet let ječe,
3000 mark globe in triletno izgubo državljanskih
pravic, Ernst Schmidt na dve leti
ječe in tri leta izgube državljanskih pravic,
brat prvega obtoženca, Josip Jacobij
na šest mesecev ječe; trgovski sodnik
Urler na šest mesecev ječe in trgovski
sodnik Ettler na štiri mesece ječe.
Razsodba se je razglasila v soboto.

**Koliko stane na Francoskem reklama
za vojno posojilo.** »L' Oeuvre« prinaša
razkritja o zneskih, ki jih je izdala fran-
coska vlada za reklamne članke za novo
posojilo. Glasom teh razkritij je dobilo ča-
sopisje potom pariške »Société Générale
des Annonces« najmanj 50 milijonov fran-
kov, torej vsak list kakih 7500 frankov.
Poslanec Besnard bo tozadevno interpe-
liral finančnega ministra Ribota v zbor-
nici.

**Za novega predsednika švicarskega
Narodnega sveta (zbornice poslancev) je
bil izvoljen dosedanj podpredsednik Eu-
geter (naprednjak), za predsednika sta-
novskega zbora (senata) pa stanovski
svetnik Python, pristaš katoliško-konzer-
vativne stranke.**

Morilec grofa Potockega aretiran.
»Dziennik Poznanski« poroča iz Amster-
dama: Morilec gališkega namestnika gro-
fa Andreja Potockega, Miroslava Siczyn-
skega, ki se je mudil po svojem begu iz
ječe v Stanislavovu v Ameriki, so sedaj
na Ellis Islandu aretirali. Na podlagi po-
godbe z Zedinjenimi državami ga čaka
deportacija v Avstrijo. Z obeh strani so
bili že storjeni uvodni koraki diplomacije
in Avstrija je glasom poročila istega lista
že protestirala proti podelitvi ameriškega
državljanstva Siczynskemu.

Tolšča kot človeška hrana. Sedaj ko
primanjkuje zabele, šele občutimo, koliko
doramimo te snovi pri pripravljanju hrane.

Navadno pravijo, da potrebuje človek na
dan 140 gramov masti. Prof. dr. K. Op-
penheimer je pa imel nedavno predava-
nje o prehranjevanju in trdi, da zadošča
le 40 gramov. Marsikje se je porabljala
zabela potratno. Z zabelo se je dajalo pač
jedi prijetnejši okus in vonj, nikakor pa ni
človeški organizem rabil toliko masti, ko-
likor se je je dajalo v jedi. Običajno pra-
vimo, če ni jed okusna, da je premalo za-
beljena; to pa ni vedno resnično. Če so
jedilom pridejane snovi, ki imajo mnogo
sladkorja v sebi, ali so pripravljene s
sladkorjem, potrebujejo le malo zabele ali
pa prav nič in vendar so okusna. Po mne-
nju profesorja Oppenheimerja potrebujejo
mного zabele tista jedila, ki niso okusno
prirejena, in ki bi bila sicer okusna, če bi
jim dodali primerne sladkorne pridanke.
Hrana ima že itak nekaj masti, tošče ali
olja v sebi, zato je za človeško prehrano
neobhodno potrebno le malo zabele.

Fellerjev blagodejni poživljajoči
fluid iz rastlinskih esenc z zn.

„ELSA-FLUID“ lajša bolečine

12 steklenic franko 6 K. Lekarnar E. V.
Feller, Stubica, Elzatrš št. 334 (Hrvaško).
Nad 100.000 zahvalnih pisem in zdrav-
niških priporočil. IIIa.

Koliko krompirja pridelajo na svetu.

Krompir je sploh jako važno živilo za člo-
veštvo. Dokazuje nam to statistika. Na
zemlji so pridelali v zadnjih petih letih po-
vpredno 141.636.500 ton (1 tona je 10.000
kilogramov) krompirja. Razmeroma naj-
več krompirja pridelajo v Nemčiji,
43.286.000 ton, to je skoro tretjino, ali na-
tančneje 30:6 odstotkov, vsega pridelka.
Pridelovanje krompirja se je v zadnjih
dveh desetletjih silno dvignilo. Dočim je
prišlo na osebo pred 25 ali 30 leti v Nem-
čiji komaj 11½ centa krompirja, pride danes
na vsakega prebivalca, dasi se je
prebivalstvo pomnožilo, 15 do 16 centov.
Na drugem mestu je Rusija z 31.143.100
tonami; potem Avstro-Ogr. z 18.440.000
tonami, Francija s 13.529.600 tonami in
Anglija (evropska) s 6.719.700 tonami. Ce-
lotni pridelek v Evropi iznaša do
127.906.900 ton ali 90:3 odstotkov svetov-
nega pridelka. V drugih svetovnih delih,
pridelujejo največ krompirja v Severni
Ameriki; tam so pridelali povprečno
10.906.900 ton, od katerih pripada na Ze-
dinjene države 8.748.700 ton. Nasprotno
so pa pridelali v Južni Ameriki, domovini
krompirja, na leto le 757.000 ton krompir-
ja. Azija pridelala 1.387.300 ton, Avstralija
573.400 ton. Le malo ga prideluje Afrika,
ki iznaša komaj 105.000 ton na leto.

**Koliko vojaštva lahko postavi Nem-
čija.** Švicarski polkovnik Feyler je na
podlagi letos izdanega statističnega dela
o Nemčiji izračunal, da je razpolagala
Nemčija leta 1910. s 13.353.364 mladeniči
in možmi, ki so rojeni med l. 1870. in
1895. ter se nahajajo v dobi vojaške ob-
veznosti. Od teh je odštetih 33%, ki so
od leta 1910. sem umrli, t. j. 450.000, na-
dalje je smatrali, da je kvečjemu 75%
vojaških obvezancev za vojaško službo
res sposobnih, 25% ali 3.340.000, torej

nesposobnih, 1.800.000 pa da jih je neob-
hodno potrebnih za javne službe v za-
ledju. Preostaja torej 7.600.000 mož, ki
jih more Nemčija uporabiti na fronti, ozi-
roma v vojni službi. To je po sodbi pol-
kovnika Feylerja premalo, zato bo Nem-
čija, po njegovem mnenju, polagoma iz-
krvavela. Proti tem izvajanjem nastopa
v dunajski »Zeit« bivši nemški polkovnik
Rihard Gädke s prepričevalnimi protido-
kazi. Prvič že svota 13.353.364, ki obsega
26 nemških letnikov, ni pravilna, ker je
polkovnik Feyler pozabil prišteti one čr-
novojnike, ki so sicer že leta 1914. izpol-
nili 45. leto, pa vendar niso odpuščeni iz
vojaške obveznosti, ker so bili še pred
45. letom mobilizirani. Teh je okrog
90.000. Drugič je račun od leta 1910. do
1914. umrlih netočen. Odštet je mesto
450.000 le 340.000 umrlih. Tretjič je šte-
vilo onih, ki so v javnih službah neob-
hodno potrebni, vsaj za 550.000 previso-
ko, tako da znaša faktično število za vo-
jaško službo sposobnih mladeničev in
mož v Nemčiji (na podlagi Feylerjevega
računa, da je le 75% sposobnih) 8 in pol,
ne pa 7¾ milijona. Pa tudi sam 75% te-
melj Feylerjevega računa ne drži, kajti po-
dobno, kakor v drugih državah, se vrše
tudi na Nemškem zopetna biranja onih
25% »nesposobnih«, ki bodo dala najmanj
700.000 mož. Končno je Feyler pozabil,
da v Nemčiji oba najmlajša črnovojniška
letnika (18 in 19letni) še nista pod orož-
jem, in da končuje črnovojniška dolžnost
še vedno s 45. letom, ki se prav lahko po-
daljša do 48. leta (kakor v Franciji), ali
pa do 50. leta (kakor v Avstriji). Najmlaj-
ša črnovojniška letnika štejeta gotovo čez
milijon mož, letniki 1867., 1868. in 1869.
pa bi dali še 600.000 mož. Nemčija postavi
torej, če bo potreba, na bojišče ne 7¾ mi-
lijonov, kakor računa Feyler, temveč 11
in pol milijona, torej za 3¾ milijona več!
Ker znaša število nemškega prebivalstva
približno 65 milijonov, postavi torej Nem-
čija, če treba, 18% svojega prebivalstva
na bojišče.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

11

**Kdor ve razločiti dober
likér od slabega, se ne
da preslepiti sponared-
bami, ampak zahteva
pristni**

**Po slabem pitju
Si bolan,
Od tega boš
Veseli, močan!**

„FLORIAN“ ne slabi in ne omami, ampak
daje moč in veselje do dela.

Postavno varovano.

Rudarski koledar za leto 1916

je že izšel. Cena mu je v platno vezanem izvodu 1 krono, po pošti 10 vinarjev več. Naroča se pri upravi „Delavca“ in pri zaupnikih. Sodrugi, delavei, sežite pridno po neobhodno potrebnem koledarju!

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica šte. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za .. shode in veselice. ..

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ..

Stereotipija. Litografija.

Zepni koledar

za delavce sploh in prometne nameštence
za leto 1916

dobe sodrugi sedaj lahko pri zaupnikih in vsi, ki so naročili koledarje pri upravi lista „Delavca“ po pošti. Kdor naroči več kot 10 koledarjev dobi popust.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje.
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne.
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritličje.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. B. Ipavic	10.—12. dop.		Mestni trg.
Dr. Kraigher Alojzi	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/I.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.
Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1914 . . . K 740,000.000.—
Vlog . . . . . „ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada . . . . . „ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4¹/₂ %

brez odbitka. Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

:: Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike. ::

A. & E. SKABERNE

Ljubljana, Mestni trg št. 10

špecialna trgovina pletenin, trikotaž in perila
priporoča svojo veliko zalogo, kakor!

Športno in vojaško perilo in sicer: nogavice, gamaše, dokolenice, snežne kučme, rokavice, žilogrelce, sviterje, pletena srajce in spodnje hlače iz volne, veldblodje dlake in bombaža.

Perilo za dame in gospode iz šifona, cefirja, barhenta in flanele. Perilo za dečke, deklice in dojenčke. Gumijevi plašči, nahrbtniki itd.

Na debelo in drobno.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastoni in franko.

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vojaški čevlji

za častnike in
moštvo

se dobe v vsaki množini v zalogi tovarne

Peter Kozina & Ko.

Ljubljana,

Breg šte. 20.